

Szeretetremlétségéről szólva hadd említsem meg, hogy egyénisége a bánatra való hajlam és az egészséges, férfias derű különös ötvözete volt. Hogy a 30-as évek végén és a 40-es évek elején, haláláig, a szomorúság vagy éppen kétségbeesett keserűség egyre inkább elhatalmasodott rajta, az elsősorban a kor és környezet halálos reménytelenségéből következett.

Angliába jövetelem után írt levelei közül egypár levél, lap és vers átvészelt London bombázását. Ezek között lapozgatva, emlékezve, látom, hogy már 1938-ban egyre többször jött új vers „Levél helyett” jelzéssel, vagy levelezőlap: „Györgyöm, Nem tudok most levelet írni, nem tudok most semmit sem csinálni.” Vagy: „Az atmoszférát egyre rosszabbul bírom, egyéni helyzetemet is. Undorodom és nehezen szívom a levegőt. Részletes levél helyett fogadd el most a mellékelt verset, ennyi telik tőlem” s hasonló bekezdésekkel...

Az én számomra, talán mert művész vagyok, az *Újhold* című verseskötet Radnóti Miklósa, kiegyensúlyozottsága és forradalmi embersége él a legélénkebben az emlékezetemben. Az *Újhold* a Művészeti Kollégium 15-ik kiadványaként, 1935-ben jelent meg, a címlapon kívül hét fametszetű illusztrációval. Ez volt Miklós harmadik szegedi publikációja: előzőleg a *Lábadózó Szél* című verseskötete és Kaffka Margitról írott tanulmánykötete jelent meg kiadványsorozatunkban. Amikor az ember verseskötetet vagy egyéb írói alkotást illusztrál, a közönséges olvasónál sokkalta intenzívebben olvassa és érzékeli, érti meg és teszi magáévá az illusztrálandó művet, hogy ezt aztán saját alkotásában, egy más művészet, a képzőművészet formanyelvén, méltóképpen kifejezhesse. Nem csoda tehát, ha az *Újhold* versei és költőjük 1934—35 évi képmása vésődött legerősebben az én emlékezetembe: az új, a melankólia ellenére is magabiztos, harcos poéta arcképe. A forradalmi hitvallású, szerelemmel és a meghitt, inspiráló, ahogy ő mondta: „növelő-baráti körrel” teljes Radnóti Miklós arca...

De befejezésül mégis hadd idézzem egy jóval későbbi, 1938 júniusi hosszabb — mint ő maga írta: vallomásszerű — levele néhány sorát, melyeket azoknak a sötét éveknek légköre tesz érthetővé. Radnóti Miklós szóban forgó levelében, ebben a megindító emberi dokumentumban, egyebek közt ezt írta: „Mindenre elkészültem, Györgyöm. S ha majd a szájamra csapnak, ha az anyanyelvemen — melynek művésze vagyok — mondok valamit, akkor emlékezni fogok arra, amit mondani akartam s kimondom majd, ha megélem, s ha újra kimondhatom. Mondom, elkészültem mindenre. Kicsit nehezen ment és megy, mert szabadon és ilyenfajta sérülésektől érintetlenül nőttek fel.”

Az évek hosszú során át kedves barátom és munkatársam, Radnóti Miklós nem élte meg, hogy kimondja mindazt, amit derékba tört életében ki nem mondhatott.

De jelenlegi ifjú olvasói és a „jövendő fiatal koroknak emberé”, jövendő nemzedékek új és új olvasói méltán vallják a költőt magukénak, és adnak hálát azért a sok szépségért, emberségért és igazságért, amit a költészetben valamennyiünk számára Radnóti Miklós igenis — kimondott.

